

1

Aristokratka

V utorok a vo štvrtok chodievala ku mne na čaj Manuela, moja jediná priateľka. Manuela je jednoduchá žena, ktorú dvadsať rokov utierania prachu v cudzích domácnostiach nepripravilo ani o štipku elegancie. Keď hovoríme o utieraní prachu, je to v podstate eufemizmus. U boháčov sa však veci nenazývajú pravými menami.

„Vyprázdňujem koše plné dámskych vložiek,“ vykladá mi s jemným a šušlavým prízvukom. „Upratujem psie vývratky. Čistím vtákom klieťku. Človek by neveril, koľko toho také drobné stvorenia našpinia. Umývam toalety. Popritom je utieranie prachu luxusná zábavka!“

Mali by ste vedieť, že keď Manuela príde o druhej popoludní ku mne – v utorok od Arthensovcov a vo štvrtok od de Brogliovcov –, má za sebou dokonalé vydrhnuté pozlátené záchodové sedadlá s rafinovanou výzdobou, ktoré budú napriek jej námahe aj tak zasa rovnako špinavé a odporné ako všetky záchody na svete. Ak totiž boháči majú niečo spoločné s chudobnými, hoci aj proti svojej vôli, tak sú to nechutné črevá, ktoré nakoniec vždy vyvrhnú svoj smradľavý obsah.

A za to si Manuela zaslúži úctu. Hoci bola obeťovaná na oltári sveta, kde sú nedôstojné činnosti určené jedným, zatiaľ čo druhí si váľajú šunky, nijako to neoslabilo jej sklony k perfekcionizmu, ktorý ďaleko prevyšuje rafinovanú pozlátenú výzdobu, záchodových sedadiel nevynímajúc.

„Aj kvôli malému oriešku treba prestrieť obrus,“ povie Manuela a zo starej nákupnej tašky vytiahne malú vaničku zo svetlého dreva, z ktorej vykúka karmínový hodvábný papier, a v tejto doslova šperkovníci si hovejú domáce mandľové keksíky. Uvarím kávu, ktorú nebudeme piť, no obe zbožňujeme jej vôňu, mlčky sŕkame zelený čaj a chrúmeme keksíky.

Tak ako ja sa dopúšťam permanentnej zrady svojho archetypu, Manuela je zradkyňa archetypu portugalskej upratovačky, ani si to neuvedomuje. Narodila sa pod figovníkom v meste Faro ako ôsme dieťa, za ktorým nasledovalo ďalších šesť. Veľmi skoro ju poslali pracovať na pole, tiež rýchlo ju vydali za murára, ktorý sa krátko nato musel z krajiny vysťahovať. Porodila štyri deti, podľa občianskeho preukazu Francúzov, no pre úrady Portugalcov, takže je stále dievčaťom z Fara, od šatky na hlave až po čierne ortopedické pančuchy, je to však aristokratka, skutočná aristokratka, veľká aristokratka, a to spôsobom, ktorý neznesie žiadne protesty, pretože sa úprimne vysmieva zo všetkých nálepiek a titulov. Čo je aristokratka? Je to žena, na ktorú vulgárnosť nedosiahne, hoci je ňou obklopená zo všetkých strán.

Vulgárnosť príbuzných jej manžela, ktorí sa v neďelu snažia výbuchmi drsného smiechu potláčať

bolesť z poznania, že sa narodili slabí a bez budúcnosti, vulgárnosť jej okolia poznačeného zúfalstvom rovnako sinavým ako neónky na továrni, kam muži odchádzajú každé ráno ako do pekla, vulgárnosť jej zamestnávateľiek, ktorým ani bohatstvo nepomôže zakryť ich nízkosť a ktoré sa k nej správajú ako k prašivému psovi. Museli by ste Manuelu vidieť, keď mi ako kráľovnej ponúka plody svojej cukrárskej tvorby, aby ste dokázali vnímať gráciu, ktorou táto žena oplýva. Áno, ako kráľovnej. Manuelin príchod premení môj domovnícky byt na palác a naše chrúmanie vydedencov na kráľovské hody. Tak ako rozprávač preonačí život na trblietajúcu sa riekou, ktorá so sebou odnesie trápenia a problémy, tak Manuela urobí z nášho bytia srdečnú a veselú epepeju.

„Mladý od Pallièresovcov ma dnes pozdravil na schodoch,“ preruší zrazu mlčanie.

Pohrdavo zamrmlm.

„Číta Marxa,“ pokrčím plecami.

„Marxa?“ začuduje sa a vysloví x ako š, ako mäkké š, nádherne šarmantne.

„Zakladateľa komunizmu,“ vysvetlím jej.

Manuela si posmešne odfrkne.

„Politika,“ neodpustí si. „Hračka pre boháčov, o ktorú sa nechcú s nikým deliť.“

Na chvíľu sa zamračí, premýšľa.

„Tak to asi trocha zmenil žáner,“ povie.

Manuelinej bystrozrakosti neuniknú obrázkové časopisy, ktoré mladí z jej bytov skrývajú pod matracmi, a istého času sa zdalo, že mladý Pallières bol ich usilovným čitateľom, hoci mal pomerne vyhranený vkus, o čom svedčila obchytaná stránka

s nadpisom, ktorý nenechal nikoho na pochybách: *Roztopašné markízy*.

Takto sa ešte chvíľu smežeme a tárame o tom i onom, v pokojnej atmosfére starého priateľstva. Tieto chvíle sú veľmi cenné a vždy mi stisne srdce, keď si pomyslím na deň, keď si Manuela splní sen, navždy sa vráti do svojej krajiny a nechá ma tu samu, zbiedenu, bez spoločníčky, ktorá zo mňa dvakrát do týždňa urobí tajnú kráľovnú. S obavou sa tiež sama seba pýtam, čo sa stane, keď jediná priateľka, ktorú som kedy mala, jediná osoba, ktorá všetko vie, hoci sa na nič nepýta, nechá za sebou ženu, ktorú nikto nepozná, a svojím odchodom ju zahalí do rubáša zabudnutia.

Vo vstupnej hale sa ozvú kroky, potom jasne začujeme typický zvuk gombíka, ktorý stlačí čiási ruka, aby privolala výťah – je to starý výťah s čiernou mrežou a krídlovými dverami, s čalúnením a dreveným obložením, ktorý kedysi obsluhoval lokaj. Poznám tie kroky, patria Pierrovi Arthensovi, gastronomickému kritikovi zo štvrtého poschodia, oligarchovi najhoršieho druhu. Podľa toho, ako prižmuruje oči, keď stojí na prahu môjho bytu, očividne si myslí, že bývam v tmavej jaskyni, hoci to, čo vidí, mu hovorí pravý opak.

Čítala som tie jeho slávne kritiky.

„Je to pre mňa španielska dedina,“ povie Manuela, pre ktorú je dobrá pečienka jednoducho dobrá pečienka... a bodka.

Vlastne sa tomu ani nedá rozumieť. Je mi ľúto, keď vidím, ako taký majster pera márne svoj talent, pretože je slepý. Napísať o jednej paradajke

niekoľko strán nádherného textu – pretože Pierre Arthens píše svoje kritiky, tak ako románopisec rozpráva príbehy, a to jediné z neho mohlo urobiť génia –, a pritom paradajku v skutočnosti nikdy *nevidieť* ani *nedržať*, to je žalostný prejav majstrovstva. Môže byť niekto taký nadaný a zároveň taký slepý? Často som o tom uvažovala, keď som ho videla prechádzať popred moje dvere s tým jeho veľkým arogantným nosom. Očividne áno. Niektorí ľudia nie sú schopní vidieť v tom, čo majú pred sebou, vnútorný život a dych, a celý život premárnia tým, že zoširoka rečnia o ľuďoch, akoby to boli stroje, o veciach, akoby nemali nijakú dušu a scvrkli sa iba na to, čo sa o nich dá povedať na základe subjektívneho vnuknutia.

Ako naschvál sa kroky odrazu vrátia a Arthens mi zazvoní pri dverách.

Vstanem a poriadne šúcham nohami v papučiach, takých klišéovitých, že im môže konkurovať jedine bagera a baretka. Viem, že týmto Majstra, žijúcu ódu na netrpezlivosť veľkých predátorov, poriadne rozčúlim, preto sa o to viac sústredím na to, aby som čo najpomalšie odchyľila dvere a vystrčila von nedôverčivý nos. Dúfam, že je poriadne červený a lesklý.

„Čakám kuriéra s balíkom,“ oznámi mi s prižmurými očami a so stiahnutými nozdrami. „Keď príde, mohli by ste mi ho okamžite priniesť?“

Dnes popoludní má pán Arthens na sebe veľký bodkovaný nákrčník, ktorý sa mu vznáša okolo patricijského krku a vôbec mu nepristane, pretože jeho obrovská levia hriva a éterická nabubrenosť tohto hodvábného kúska vytvárajú dohromady dojem